

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

Warszawa, 15 stycznia 2021 r.

Beata Faracik
Prezeska Zarządu, Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu
Koordynatorka, Koalicja CSR Watch Polska
E: beata.faracik@pihrb.org
Sygn.: PIHRB/2021/3

Szanowny Pan
Tadeusz Kościński
Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej

Dot.: Drugi Krajowy Plan Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ ds. biznesu i praw człowieka na lata 2021-2024 - Rekomendacje działań

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z rozpoczęciem prac nad Drugim Krajowym Planem Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ ds. Biznesu i Praw Człowieka („**drugi KDP**”), działając w imieniu Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu („**Instytut**”) – niezależnego centrum eksperckiego, którego misją jest krzewienie zasad poszanowania praw człowieka w kontekście biznesu, Fundacji „Koalicja Sprawiedliwego Handlu” - Fairtrade Polska oraz pozostałych organizacji członkowskich Koalicji CSR Watch Polska, zwracam się do Pana, z prośbą o zapoznanie się z opracowanymi przez Instytut rekomendacjami i zgłoszenie przez Ministerstwo Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej rekomendowanych w niniejszym piśmie działań do uwzględnienia w drugim KPD.

Rekomendacje

1. Wsparcie przyjęcia silnych regulacji dot. należytej staranności w obszarze praw człowieka i środowiska.

Ponieważ rok 2021 upłynie na poziomie UE pod znakiem prac nad nowymi regulacjami dot. należytej staranności w obszarze praw człowieka i ochrony środowiska, rekomenduje się uzgodnienie w drugim KPD zobowiązania do wsparcia jak najsilniejszych regulacji nakładających na firmy europejskie i działające na terenie UE obowiązek należytej staranności i wiążące jej zaniechanie z odpowiedzialnością prawną oraz przeprowadzenia konsultacji społecznych odnośnie rozwiązań przyjętych w regulacji. Odnośnie zakresu regulacji, zalecamy uwzględnienie rekomendacji zawartych w publikacji współautorstwa ekspertki Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu:

- Markus Krajewski, Beata Faracik, Substantive Elements of Potential Legislation on Human Rights Due Diligence (w:) Human Rights Due Diligence Legislation – Options for the EU, European Parliament, June 2020
(https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/plmrep/COMMITTEES/DRO/I/DV/2020/06-22/DGEXPObriefingHumanRightsDueDiligence_EN.pdf#page=6)

2. Objęcie obowiązkiem raportowania niefinansowego wszystkich spółek skarbu państwa.

Wytyczne ONZ wyraźnie podkreślają, że Państwo – tak poprzez swoje instytucje (będące znaczącym pracodawcą) jak i podległe mu Spółki Skarbu Państwa – powinno dawać dobry przykład innym podmiotom uczestniczącym w życiu gospodarczym. Dlatego należy w KPD skoncentrować się na działaniach regulujących działalność właśnie tej grupy podmiotów, np. poprzez wskazanie na podjęcie działań mających na celu objęcie wszystkie Spółki Skarbu Państwa obowiązkowym raportowaniem informacji niefinansowych w zakresie objętym dyrektywą dot. raportowania niefinansowego (aktualnie jedynie ok. 9 na około 182 SSP jest objętych tego rodzaju obowiązkiem, podczas gdy np. w Danii czy Szwecji taki obowiązek obejmuje wszystkie SSP, zaś administracja co roku sporządza raport zawierający informacje niefinansowe, w tym nt. działań na rzecz zapewnienia poszanowania praw człowieka w ich codziennej działalności).

3. Poprawa dostępu do środków zaradczych, w tym w zakresie funkcjonowania KPK OECD

W celu uwzględnienia wśród działań ujętych w drugim KPD działań eliminujących bariery w dostępie do środków zaradczych, w tym w odniesieniu do funkcjonowania Krajowego Punktu Kontaktowego OECD, prosimy o zapoznanie się z opracowanymi przez Instytut rekomendacjami działań przedstawionymi w publikacji pt. „PIHRB Report Series 1/2020- Podstawowa analiza obecnej sytuacji w Polsce dotyczącej dostępu do środków zaradczych w sprawach nadużyć związanych z działalnością przedsiębiorstw” (https://pihrb.org/wp-content/uploads/2020/05/PIHRB-Raport_dot.barier_w_A2R-1-2020-final.pdf) i uwzględnienie we wkładzie ministerstwa do projektu drugiego KPD rekomendacji zawartych w ww. publikacji Instytutu, których podjęcie przez Ministerstwo Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej może przyczynić się do prawidłowej implementacji Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka w dziedzinach właściwości kompetencyjnej Ministerstwa, a w rezultacie wzmocnić gospodarkę narodową.

W szczególności rekomendujemy:

- **Powołanie niezależnego komitetu ekspertów działającego przy KPK OECD**
Mimo że pozytywnie oceniamy sposób przeprowadzenia ostatnich spraw przez KPK OECD, rekomendujemy powołanie niezależnego komitetu ekspertów, na wzór rozwiązań przyjętych w innych krajach. W naszej ocenie, w długiej perspektywie uwzględniającej potencjalne zmiany kadrowe, jest to niezbędne z uwagi na wzmocnienie potencjału merytorycznego poziomu pracy punktu, jego skuteczności, a

szczególnie zapewnienia jego niezależności od czynników politycznych i rządowych. Komitet powinien brać czynny udział przy rozpatrywaniu skarg, a w optymalnej sytuacji mieć także głos współdecydujący w kwestii tworzenia strategii działania KPK OECD. Dlatego też jego skład powinien być multidyscyplinarny i niezależny od administracji publicznej, co pozwoli na wyeliminowanie potencjalnego ryzyka zaistnienia konfliktu interesów przy rozpatrywaniu skarg. Różnie ocenia się ewentualny udział przedstawicieli rządu w komitecie (por. np. B. Faracik, Krajowy Punkt Kontaktowy OECD w Polsce. Stan obecny i rekomendacje, 2015). Można jednak przyjąć założenie, że udziału takiego nie można wykluczyć, gdyby miał on pozytywny wpływ na kontakt KPK z poszczególnymi ministerstwami, co usprawniałoby przebieg postępowania przed KPK, a jednocześnie nie dawałby przedstawicielom rządu decydującego głosu w obradach komitetu. Z uwagi na przedmiot postępowania przed KPK należy rozważyć udział w komitecie przedstawicieli ministerstw odpowiedzialnych za gospodarkę, pracę i ochronę środowiska.

- **Zapewnienie niezależnego i zwiększonego budżetu KPK OECD**

Budżet KPK OECD powinien zostać zwiększony do poziomu zapewniającego prowadzenie znacznie szerszej i bardziej efektywnej działalności promocyjnej Wytycznych oraz prowadzenia postępowań mediacyjnych. W nowym budżecie powinny zostać zabezpieczone środki na zwiększenie stałego zespołu KPK OECD, a także powołanie niezależnego komitetu ekspertów. Warto również rozważyć możliwość wyodrębnienia budżetu z budżetu Biura Ministra.

- **Promocja KPK OECD wśród partnerów społecznych**

KPK OECD nie może efektywnie działać bez odpowiednich relacji z partnerami społecznymi, w szczególności związkami zawodowymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Dlatego też za szczególnie ważną należy uznać aktywną promocję działalności Punktu, wraz z narzędziami, jakie daje prowadzone przez niego postępowanie w razie zaistnienia podejrzenia naruszenia Wytycznych OECD. Działania takie powinny wpłynąć jednocześnie na wzrost zaufania partnerów do KPK OECD w Polsce. Należy kontynuować i zwielokrotnić wydarzenia – podobne do mającego miejsce jesienią 2020 r. – mające na celu rozpowszechnienie informacji o KPK w społeczeństwie, a w szczególności wśród partnerów i głównych interesariuszy. Jednocześnie rekomendujemy uwzględnienie bardziej rozbudowanego komponentu warsztatowego, aby oprócz warstwy świadomościowej pomóc odbiorcom wypracować odpowiednie umiejętności ułatwiające skuteczne korzystanie z możliwości zgłoszenia naruszeń Wytycznych OECD do KPK.

4. Zamówienia publiczne

Zbowiązanie do znaczącego zwiększenia liczby Zrównoważonych Zamówień Publicznych vis-a-vis liczba normalnych ZP przez instytucje zamawiające to możliwość zwiększenia pozytywnego wpływu zamówień publicznych.

W kontekście biznesu i praw człowieka zwrócenie uwagi na cele zamówień publicznych, które mogą wspierać działania państwa i instytucji publicznych w zakresie odpowiedzialnego rozwoju:

- kryteria społeczne – realizacja celów społecznych (instrumenty prospołeczne), a przede wszystkim etycznej produkcji i poszanowania praw człowieka w całym łańcuchu dostaw:
- stosowanie kryteriów oceny ofert uwzględniających w przypadku stosownych zamówień (np. w zakresie usług cateringowych, prowadzenia bufetu, dostarczania firmowej odzieży) obligatoryjne korzystanie z produktów z oznakowaniem społecznym (etykietą) Fairtrade lub spełniającym ekwiwalentne wymagania, bądź premiowanie dostawców/usługodawców wykorzystujących do realizacji zamówienia produkty z certyfikatem (etykietą) Fairtrade lub produkty spełniające identyczne warunki.
- premiowanie przestrzegania zapisów konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy w całym łańcuchu dostaw – co ma szczególne znaczenie w przypadku wykorzystywania do realizacji zamówienia produktów z krajów globalnego Południa (np. najpopularniejsze produkty, takie jak: kawa, herbata, banany, cytrusy, bawełna). Premiowanie tego typu rozwiązania dodatkowo wzmacnia realizację Celów zrównoważonego rozwoju.

Chcąc propagować, przybliżyć i zwiększać stosowanie w zamówieniach publicznych kryteriów społecznych, w tym uwzględniających etykiety – oznakowania społeczne (w tym szczególnie odnoszące się do poszanowania praw człowieka w procesie produkcji) należałoby położyć większy niż dotychczas nacisk na działania edukacyjne:

- materiały przybliżające tą tematykę, prezentacje dobrych praktyk,
- wzorcowe materiały możliwe do wykorzystywania przez zamawiających (w tym szczególnie dotyczące weryfikacji spełniania/realizacji przez wykonawcę określonych w zamówieniu kryteriów społecznych),
- szkolenia i doradztwo dla zamawiających dedykowane tematyce stosowania kwestii społecznych w zamówieniach.

5. Regulacje dotyczące funduszy europejskich, w tym szczególnie w zakresie regulacji dotyczących nowego okresu programowania (perspektywy finansowej 2021 – 2027)

Na etapie przygotowywania szczegółowych rozwiązań związanych z zasadami wdrażania funduszy europejskich w ramach nowej perspektywy finansowej należałoby zwrócić uwagę na wzmacnianie realizacji polityki spójności poprzez m.in. położenie większego niż dotychczas nacisku na społecznie odpowiedzialne zamówienia w ramach realizacji projektów

współfinansowanych ze środków UE (poszczególnych programów operacyjnych). Społecznie odpowiedzialne zakupy, w tym w oparciu o oznakowania społeczne – etykiety (takie jak Fairtrade), powinny być preferowane w ramach realizacji projektów europejskich, zwłaszcza w ramach programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego+. W praktyce może to oznaczać uwzględnienie w wytycznych i zaleceniach dot. realizacji projektów ze środków UE (EFS Plus) zapisów dot. społecznie odpowiedzialnych zamówień/zakupów (zasady i wytyczne dot. kwalifikowalności wydatków oraz wytyczne odnoszące się do działań na rzecz włączenia społecznego, przeciwdziałania ubóstwu itp.). Niezbędne jest szersze spojrzenie na kwestie dotyczące realizacji zasad spójności społecznej. Dziś ważna jest nie tylko realizacja działań bezpośrednio skierowanych na zwiększanie spójności, wyrównywanie szans, przeciwdziałanie ubóstwu i dyskryminacji w Polsce, ale także wykorzystywanie tych środków do realizacji szerszych celów społecznych, w tym uwzględniających kwestie etyczne i związane z poszanowaniem praw człowieka w przypadku całego łańcucha dostaw. Środki te, poprzez odpowiedzialne zakupy (zamówienia w ramach realizacji działań w projektach europejskich) mogą także wpływać na wzmacnianie kwestii społecznych w krajach globalnego Południa, gdzie nierzadko rozpoczyna się łańcuch dostaw produktów wykorzystywanych do realizacji zamówień finansowanych ze środków publicznych.

6. Konsultacje i poradniki dla biznesu nt. należytej staranności w obszarze praw człowieka

Doceniające rezultaty prac Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, a szczególnie poradniki i zbiory narzędzi dla przedsiębiorców opracowane dzięki pracy członków poszczególnych grup roboczych, i ich pozytywny odbiór przez organizacje na rynku, rekomenduje się zarówno:

- kontynuację prac Zespołu i jego poszczególnych grup, szczególnie poprzez podjęcie w ramach odrębnej GR problematyki należytej staranności w obszarze praw człowieka, w tym w zakresie w jakim dotyczy to raportowania informacji niefinansowych przez firmy, aby wypracować rekomendacje dla polskiej administracji w związku z rozpoczęciem prac nad nową dyrektywą UE w tym zakresie, oraz
- rozważenie dedykowania środków na opracowanie prostego przewodnika w języku polskim skierowanego do przedsiębiorców, w tym przedsiębiorców inwestujących za granicą, nt. praw człowieka w biznesie i działań jakie przedsiębiorstwa powinny podjąć (tj. wdrożenie procesu należytej staranności dot. praw człowieka) aby zapobiec lub przynajmniej zminimalizować możliwość naruszenia praw człowieka w ramach ich codziennej działalności.

Ocena jakości raportów niefinansowych w tym obszarze jasno pokazuje znikomą wiedzę przedsiębiorstw w tym obszarze i konieczność podjęcia działań edukacyjnych i szkoleniowych. Takie działania będzie też doskonale wpisywać się w działania wspierające wdrażanie II Filara Wytycznych ONZ dot. biznesu i praw człowieka.

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

7. Rekomendacje horyzontalne dot. działań w zakresie wdrożenia KPD

Skuteczność drugiego KPD będzie zależeć od efektywności wdrożenia, to zaś zależeć będzie od przejrzystości i dobrego zaplanowania strategicznego podejścia do osiągnięcia planowanych rezultatów. Dlatego należy podkreślić kluczowe znaczenie sformułowania drugiego KPD nie jako dokumentu narracyjnego, prezentującego obraz status quo w momencie jego powstania lecz jako dokumentu strategicznego, opartego o określone, konkretne kierunki priorytetowe oraz zawierającego precyzyjnie dookreślone zadania, wraz z przypisanym im harmonogramem wdrażania, źródeł finansowania oraz wskazanymi instytucjami odpowiedzialnymi za wdrożenie poszczególnych działań. Kluczowe dla powodzenia wdrażania drugiego KPD jest także określenie precyzyjnych wskaźników, które w określonych interwałach pozwolą na ocenę zgodności i postępów administracji we wdrażaniu drugiego KPD.

Wyrażamy głębokie przekonanie, że uwzględnienie w drugim KPD zgłoszonych przez nas rekomendacji i zaakceptowanych przez Radę Ministrów opartych na nich działań, umożliwi intensyfikację działań mających na celu efektywną ochronę praw człowieka w powiązaniu z rozwojem sektorabędącego we właściwości Ministerstwa.

Jednocześnie, w przypadku uwzględnienia przez Ministerstwo powyższych rekomendacji i uwzględnienia ich w Drugim KPD, chciałabym zapewnić o gotowości Polskiego Instytutu Praw Człowieka i Biznesu i innych organizacji członkowskich Koalicji CSR Watch Polska do wsparcia procesu ich implementacji poprzez zapewnienie wsparcia eksperckiego czy też zaangażowania w utworzenie ciała konsultacyjno-eksperskiego.

Nasze doświadczenia związane z koordynacją Grupy Roboczej ds. Osób Świadczących Pracę działającej w ramach powołanego przez Pana Ministra Zespołu ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw, których efektem są zarówno rekomendacje dot. zmian w prawie jak i konkretne publikacje zawierające zbiór narzędzi wspierających przedsiębiorców w zapobieganiu pracy przymusowej także w ich łańcuchu dostaw, są pozytywnym przykładem jak wiele można osiągnąć dzięki stworzeniu odpowiedniej platformy do dialogu pomiędzy różnymi interesariuszami w tym przedstawicielami biznesu, administracją, związkami zawodowymi i organizacjami pozarządowymi, także w obszarach objętych Krajowym Planem Działania.

Pozostaję do Pana dyspozycji w razie jakichkolwiek pytań lub uwag.

Z wyrazami szacunku,

Beata Farać

Koordinatorka Koalicji CSR Watch Polska

Do wiadomości: p. Zbigniew Rau, Minister Spraw Zagranicznych

Polski Instytut
Praw Człowieka
i Biznesu

***Koalicja CSR Watch Polska** to nieformalna platforma organizacji społeczeństwa obywatelskiego, działających na rzecz ochrony i poprawy przestrzegania praw człowieka i zasad zrównoważonego rozwoju w kontekście prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz w międzynarodowych standardach i umowach dotyczących praw człowieka. Koalicja jest także uważnym i krytycznym obserwatorem aktywności przedsiębiorstw działających w Polsce, polskich przedsiębiorstwach działających za granicami państwa; oraz funkcjonowania Krajowego Punktu Kontaktowego OECD i innych instytucji, i organów państwowych odpowiedzialnych za zapewnienie przestrzegania praw człowieka w kontekście biznesu, poprzez tworzenie odpowiednich ram prawnych i polityki państwa w tym zakresie. Koalicja jest członkiem sieci OECD Watch (www.oecdwatch.org).*